

Disertační práce

Cesta Československa od podpory sionismu k antisionismu (1947- 1957)

Tomáš Habermann

Habermannova disertační práce je věnována období, kdy československo-izraelské (a současně, uvnitř země, také československo- židovské) vztahy prošly, v historicky krátké době, zcela radikální proměnou. Kontrast mezi léty 1947- 1948 kdy Československo (i po „Vítězném únoru“) poskytovalo vznikajícímu Izraeli politickou a zejména přímo vojenskou pomoc velkého rozsahu a intenzity a mezi první polovinou padesátých let s jejich politickými „antisionistickými“ procesy a s protiizraelskou zahraniční politikou je až zarážející. Třídílné recenzované práci předchází jednak přehled pramenů a literatury, jednak osmnáctistránkový text, který bychom mohli nazvat jako „pojmové vyjasnění“, nadepsaný „Antisemitismus, sionismus a antisionismus“; Odhlédneme-li od stručného exkurzu o antisemitismu v dějinách křesťanské Evropy, tak zde autor analyzuje „skrytý komunistický antisemitismus“- termíny „Žid, židovský „byly pro komunistickou propagandu sice tabu- antisemitismus v Československo neexistuje, zato terčem nenávislných útoků byl „sionismus“, jenž ovšem navazoval na protižidovské stereotypy minulosti.

To je skutečně užitečné vyjasnění: ideologicky byl „antisemitismus“ jako extrémní nacionalismus (nadto nacistickými zločiny absolutně zdiskreditovaný) nepřijatelný, naproti tomu „antisionismus“ komunistická propaganda vydávala za něco zcela jiného- mnozí komunističtí politici (jak autor průběhu celé práce několikrát dokládá,) tento „zásadní rozdíl“ expresis verbis vyjádřili. Autor uvádí lapidární citát z Gottwaldova článku „Naše tvrz nebude ztečena“ uveřejněném v Rudém právu z 2. ledna 1953..(nevím to jistě, ale napadá mě, nebylo Gottwaldovo vyrovnávání s antisemitismem a sionismem vůbec posledním článkem, který napsal? Za půldruhého měsíce- 14. března 1953 zemřel).

Část „I. Československo a podpora sionismu“ je věnována období let 1947- 1949, kdy Československo s překvapivou intenzitou a ve velkém rozsahu politicky a diplomaticky podporovalo vznik židovského státu, rozsáhlými dodávkami zbraní pro jeho první válku s armádami s Palestinou sousedících arabských států, výcvikem vojáků pro Izrael. Jistěže je správné autorovo konstatování, že předpokladem pro proizraelskou angažovanost Československa byl postoj zahraniční politiky Sovětského svazu, který doufal, že nový stát na zemi britského mandátního Palestina by se mohl „sovětizovat“. Sovětský postoj jistě byl conditio sine qua non československé angažovanosti v Palestině- nestačí však vysvětlit horečné a politicky velmi riskantní aktivity československé strany (porušování rezolucí OSN z listopadu 1947 vyhlašujících embargo na dovoz zbraní do Palestiny, zhoršení vztahů s arabskými státy

krkolonné přelety S- 199 a Spitfirů, letecký most Žatec- izraelská letiště atd.) Autor v podkapitole nadepsané i“ „4. Motivy československé pomoci Izraeli“ uvádí (vedle důvodů politických a ekonomických také, velmi správně, faktory sociokulturní. Poukazuje na postavení židovské menšiny v meziválečném Československu, na sympatie presidenta Masaryka, jeho syna a poválečného ministra zahraničí Jana Masaryka i na postoj E.Beneše Autorovo vyličení budí dojem nejen prosté podpory Izraele v duchu sovětské politiky ze strany jednoho ze sovětských východoevropských satelitu, ale ukazuje z československé strany soustředěnou a mimořádně rychlou podporu židovského státu bojujícího o svou existenci, Československá pomoc se nezastavovala před velkými riziky (Co jiného byl třeba non stop let CSR- Izrael Spitfiru?) Docela charakteristická je vzpomínka jak čsl. ministr zahraničí s patrným gustem falšoval podpis nějaké cizí země, aby umožnil další dodávku zbraní židovskému státu. Ale vypadá to tak, jak to recenzovaná disertace ukazuje, že politici, vojáci, průmyslníci xdělali všechno(opatrnost neopatrnost, mezinárodní závazky, hrozící zahraničně politické komplikace) aby čsl zbrojní dodávky do Izraele dorazily.

Disertační práce ukazuje jak se v období 1949- 1953 výjimečné československo- izraelské vztahy proměnily v nepřátelství. Postupný odklon Sovětského svazu a orientace Izraele na Spojené státy americké nejen ukončily proizraelské období československé zahraniční politiky, ale měl, jak v Sovětském svazu, tak v Československu a třetí část práce je převážně věnována československému vnitropolitickému vývoji . Autor oprávněně charakterizuje politické procesy a propagandistickou kampaň, která je provázela za nejmarkantnější projev „antisemitismu“, který autor v daném období ztotožňuje s antisemitismem. Nepochybně má pravdu- nejen jako historik, ale i jako pamětník mohu potvrdit, že v době procesů pojmy „sionista“ a „žid“ splývaly- ve zprávách o stranických schůzích v podnicích „členská základna“ neváhala otevřeně mluvit o židech a židovství, jak dokládá skvělá tabulka „Záznamy obsahující vulgární napadání Židů, výzvy k jejich odstranění z veřejného života či přímo narážející na jejich fyzickou likvidaci“(str. 192- 194). Autor také uvádí případy, kdy se v členské základně objevily rozpaky nad používáním termínu Žid, židovský. K tomu bych jen dodal, že zakládající člen KSČ Karel Kreibich vyslovil v dopise stranické centrále v březnu 1953 (NA, f Karel Kreibich, inv.č. 515, kart 19) nesouhlas, aby u obžalovaných v oněch procesech byla uváděna charakteristika „židovského původu.“.Je nutno říci, že za situace kdy on a jeho žena Charlotta se, se mohli snadno dostat pod kola rozjeté justiční mašinerie , to byla velká odvaha.

Shrnuji: Nápaditě koncipovaná, myšlenkově i řemeslně zralá práce. Autor prokázal znalost rozsáhlé literatury vztahující se rozdělení Palestiny a vzniku státu Izrael i literaturu týkající se čsl. vojenské pomoci vznikajícího státu, provedl dokonalou heuristiku v archivních fondech, shromáždil širokou škálu vzpomínek, excerpoval relevantní zprávy tisku. e, Dobře zvolené aktuální téma,

promyšlená, výstavba textu, autor nepodléhá emocím, neidealizuje- analyzuje.
Naprostozralá, nadprůměrná práce, která zcela vyhovuje požadavkům kladeným
na disertaci.

Docent PhDr Jan Galandauer DrSc